

KAZALO

UVOD 5

RENEŠANSA, SLAVENI I GERMANSKO–ROMANSKI ABENDLAND

- Kako su Slaveni ostali izvan prve europske književne republike 11
Dante o istočnoj, azijskoj polovici Europe 21
Ideje o slavenskoj uzajamnosti u praškoj kancelariji Karla IV. 24
Traktat Vinka Pribojevića o podrijetlu i veličini Slavena 31
Ekskurs o kasnorenesansnim podjelama slavenstva 39
Vlaški poučak u humanističkom ključu Eneje Silvija Piccolominija
i Nikole biskupa Modruškog 45
Prednosti i ograničenja zlatnoga doba 50
Paralelogram slavenske nazočnosti u Europi 53

PRVE TRANSMISIJE HUMANIZMA U SLAVENSKU EUROPU I NJEZINI AKTERI

- Petrarka i *questione della lingua* 63
Virus humanizma putuje na istok 69
Zašto su u Češkoj prebrzo zašutjele renesansne muze 72
Hynek Podjebradski, češki renesansni trubadur, i Jan iz Rabštejna,
historičar s humanističkim poticajima 78
Kopernikova revolucija stiže iz Poljske 83
O Piccolominiju i njegovim istočnoeuropskim prijateljima 89
Istranin Vergerije u Ugarskoj 97
Corviniana 101
Hrvat Ivan Česmički, po narodnosti Panonac, po običajima Talijan 107
Giovanni Conversini i Ciriaco de' Pizzicolti stižu
na istočnu obalu Jadrana 112

Juraj Dalmatinac i Nikola Firentinac	119
Duh renesanse učvršćuje se u Dubrovniku	127
Ekskurs o renesansnim špijunima između Turske i Venecije	131
Renesansni urbanizam u Dubrovniku	139
Najranija slavenska petrarkistička škola djelovala je u Dubrovniku	147
Tideo Acciarini i njegovi učenici Šibenčanin Šižgorić, Splićanin Marulić i Dubrovčanin Crijević	152
Brzo zaboravljeni humanist Ivan Polikarp Severitan iz Šibenika	160
Latinistički trubadur Karlo Pucić	162
Traktat o savršenom trgovcu, Dubrovčanina Benedikta Kotruljevića	164
Bosanski emigrant Dragišić, platonist i Ficinov sljedbenik	167
Renesansni iluminatori i tiskari iz Hrvatske	175
Budimski povjesničari Feliks Petančić i Ludovik Crijević	181
Filippo Buonaccorsi bježi iz Rima u Poljsku i susreće Grzegorza iz Sanoka	186
Buonaccorsi uvodi Balkan u <i>studia humanitatis</i>	189
Krakovsko sveučilište: žarište najranijega poljskog humanizma	194
<i>Rady Kallimacha</i>	199
Konrad Celtis i njegove istočnoeuropske <i>sodalitates</i>	203

HUMANIZAM I RENESANSA MEĐU PRAVOSLAVNIM SLAVENIMA

Rusija kojom je putovao Pomponije Leto	209
Tragovi bizantskog humanizma u ruskim spisima o Trećem Rimu	214
<i>Skazanie o Drakule Voevode</i> i druga djela ruske trivijalne književnosti	218
Ivan IV. Grozni i njegovi spisi	222
Maksim Grek, humanist koji je postao svetac Pravoslavne crkve	226
Peresvetov, ruski književnik koji je čitao Machiavellija, i daljnja laicizacija književnog života	233
Konzerviranje Helade	237
Srbija nakon kosovskog poraza	240
Bizantski humanizam Konstantina Filozofa i Dimitrija Kantakuzina	249
Zakon o rudnicima	254
Uspomene srpskoga janjičara Mihailovića	257
Monah Nikon i Jelena Balšić	260
Crnojevići, vladari Crne Gore, i njihova zetska tiskara	263

O Makariju koji iz Oboda odlazi u Transilvaniju
i o drugim pravoslavnim tiskarima 267

VRIJEME MORALNE TRANZICIJE I KNJIŽEVNIH PRESTROJAVANJA

- Slaveni u renesansnom krajoliku Europe 273
Korvinova panonska renesansa i njezini mediteranski nositelji 277
Tko su Schiavoni u Italiji 283
Ivan Polo, venecijanski buffon i Schiavon 287
Kotorani koji su u vrijeme renesanse pisali na talijanskom jeziku 290
Jedna sasvim obična slavenska priča iz Londona 294
Umetak o Englezima i jezicima Južnih Slavena 297
Svjedoci i najavitelji Mohačkog poraza 300
Utvrda kao najtočniji znak vremena 307
Marko Marulić, pisac koji je vjerovao da je Dante hrvatske književnosti 313
Nešto o stilskoj retrogradnosti, ali i o kapilarnom prodiranju
renesansnog stila među Slavenima 320
Češki humanisti i kraljevski tajnici Bohuslav Hasištejnský
od Lobkovica i Jan Schlechta 329
Olomouc, mitsko mjesto srednjoeuropske renesanse 335
Češki pravni spisi i druge proze 341
Prvi slovenski humanisti 345
Sigmund Herberstein putuje u Rusiju 350
Paracelsus među Slovencima 352
Češke kronike 354
Memoari, priručnici i putopisi 358

ZRELA RENESANSA U POLJSKOJ, MEĐU UKRAJINCIMA I BJELORUSIMA

- Kraljevstvo koje je htjelo biti republikom 365
Poljaci i Reformacija 372
Selektivnost poljske renesansne umjetnosti i njezina veza
s Korvinovim Budimom 376
Andrzej Krzycki i prvi latinski pjesnici poljskoga dvora 388
Jan Dantyszek, Dantiscus von Höfen 395

Pjesnik Klemens Janicki	399
Prvi humanisti u ukrajinskom kulturnom kaleidoskopu	403
Stepska Sparta i njezini crkveni i jezični reformatori	407
Ostróh, sjedište reformskog pokreta na istoku Europe	412
Stanisław Orzechowski, klasik ukrajinske renesansne književnosti	414
Ekskurs o protureformaciji u Ukrajini	420
Bjelorus Gussovski i njegova poema o bizonu iz 1523.	423
Bjeloruski humanisti Skaryna i Budny	426

RASUTA PANONSKA RENESANSA I ORIJENTALNA EUROPA

Građanski rat oko ugarske krune	431
Zapoljini dvorjanici	437
Romantični dvor u Alba Iuliji	441
Istok Europe iz vizure osvajača	447
Islamizacija Balkana i pravoslavlje	453
Orijent kako su ga vidjeli Južni Slaveni	460

DRUGI NARAŠTAJ HRVATSKIH RENESANSNIH PISACA

<i>Divide et impera</i>	469
Paradoks hrvatske geografske i političke fragmentiranosti	472
Venecija i njezin odnos prema hrvatskom jeziku na Hvaru	474
Hanibal Lucić autor <i>Robinje</i>	477
Sceničnost hvarske cingareske	480
Hektorovićeve poema o ribarima i ribolovu	483
Dva Portugalca u Dubrovniku	490
Slikari i grafičari	492
Domaća slikarska škola u Dubrovniku	498
Dubrovčanin Mavro Vetranović: od humanističkog Orfeja do manirističkog Pelegrina	500
Zadarski pjesnik <i>Planina</i>	504
Dramatičar i pjesnik Nikola Nalješković	507
Okolnosti u kojima se razvijao renesansni Dubrovnik	510
Političke okolnosti koje su odredile život dramatičara Marina Držića	523
Komedije, pastirske igre i jedina tragedija Marina Držića	529

ABERACIJE U RENESANSNOM ŽANROVSKOM SISTEMU KOD ČEHA, SLOVAKA I POLJAKA

- Dramaturška pravila humanizma stižu među Slavene u srednjoj i istočnoj Europi 539
- Talijanizacija u slavenskoj renesansi 546
- Afirmacija narodnih jezika, ali i nacionalnih sadržaja 550
- Ars dramatica*: Izazov dramskog 556
- Rana slavenska dramaturgija 560
- Poljski renesansni dramatičari od humanista do jezuita 563
- Moraliteti u Poljskoj kao primjerci pučke književnosti 568
- Naracije i moralizatorska proza 572
- Ezop, Marchołat i Sowizdrzał 577
- Mikołaj Rej, protivnik humanizma i poljski Rabelais 581
- Pražski dvor i njegove mijene u renesansi 589
- Domaći stil u srednjoeuropskoj renesansnoj arhitekturi 594
- Poetička retrogradnost čeških renesansnih dramatizacija 597
- Ekskurs o najranijoj fazi *studia humanitatis* među Slovacima 602
- Od Zsámbokija do Jesenskoga 605
- Jan Silván, pjevač himni 611
- Renesansni filolozi 613
- Neomedievalizam češke renesanse 617
- Kasna mladost češkog humanizma 621

HUMANIZAM I JUŽNOSLAVENSKI PROTESTANTI

- Od Erazma do Luthera 629
- Primož Trubar, otac slovenske književnosti 635
- Reformatorova družba 641
- Pavao Skalić ili dvije renesanse u jednom tijelu 645
- Fanatici i stoici 650
- Matija Vlačić Ilirik 655
- Neuspjeh reforme među Hrvatima 659
- Matija Grbić i njegovi prijevodi s grčkoga jezika 662

KRIZA RENESANSNIH IDEOLOGEMA U HRVATSKOJ

- Maniristički stil i urušavanje renesansne paradigme 667
Sigetski martir ili manirističko uvježbavanje svetosti 669
Bobaljević i Ranjina, dubrovački maniristički lirici 674
Je li i u slavenskoj renesansi bilo žena? 678
Hrvatske kasnorenesansne tragedije i pastirske igre 684
Commedia dell' arte kod Slavena, prve najave 688
Falstaff se rodio na Mediteranu, među Slavenima 691
Giulio Camillo, slavni zagovornik hermetizma i preteča interneta 696
Franjo Petrić Patrizio, avanturist i filozof radikalnog platonizma 701
Apostol hermetičkoga katolicizma 706
Provincijski univerzalist Antun Vramec 710

JESENSKI PLODOVI

- Raspodjela feudalne moći u političkom krajoliku istočne Europe 717
Jan Kochanowski, pjesnik uznemirenog klasicizma 725
Patavium virum me fecit 730
Kochanowski u domovini 733
Od dvorjaničke epike do drame *Odprawa posłów greckich* 739
Treny 742
Poljski politolozi Łukasz Górnicki i Andrzej Frycz Modrzewski 746
Što se događalo s književnim životom u renesansi 751
Jezuit Skarga 755
Povjesničari i geografi 759
Renesansni fantastičari 765
Intelektualna snaga Malog Zamošća 769
Lirski marginalci 775
Kratkovjeki Mikołaj Sęp Szarzyński 778
Vilnius, prijestolnica litavske renesanse 781
Još jedan ekskurs o Rusiji u vrijeme europske renesanse 786
Vatikanski diplomati Krzysztof Warszewicki i Aleksandar Komulović 790
Balkanski memorandumi za papinske potrebe 796
Orbinijeva knjiga o kraljevstvu Slavena 801
Wujekov filološki, posttridentinski perfekcionizam 804

Ekskurs o neuspjelom moldavskom eksperimentu sinteze pravoslavlja i protestantizma	807
Reformacija i njezine mijene na istoku Europe	809
Posljednja faza renesanse u Srednjoj Europi	812
Jedan Faustov imenjak u Rudolfovom Pragu	815
Manirizam Rudolfovog dvora kao najjasniji znak dezintegracije renesanse na slavenskom tlu	818
Slavizam na kraju renesanse i danas	827
<i>Kazalo imena i mjesta</i>	831
<i>Bilješka o autoru</i>	853